

Lezen en tekst: Genesis 37:1-11

Gemeente van Jezus,

De scholen beginnen deze week weer. Misschien ga je wel naar een andere school. Of heb je een nieuwe klas. Wie zou er in zitten? Ga je vrienden maken? Of op je studie. Kom je in een leuk dispuut? Nieuwe kansen. Maar ook onzekerheid.

Slide 1 Je zou maar bij Jozef in de klas zitten...

Je kent ze wel. Ze zijn de lievelingetjes van elke leraar. Ze zitten vaak vooraan. Letten altijd op. Nooit eens een geintje. Hun huiswerk is altijd af en hun cijfers zijn hoog. Als je met elkaar iets uitspookt dan doen zij er niet aan mee. Nee, ze vertellen het de leraar. En bezorgen de aanstichters een enkeltje Balie. Geen gespijbel. Nooit eens overtreden ze een regel. Ze vloeken niet. Ze drinken niet. Roken al helemaal niet.

En daarbij, ze zijn ook altijd goed gekleed. De duurste merken. De nieuwste mode. Ze gaan op verre vakanties en hebben de mooiste spullen. Maar ze worden er niet populairder door, omdat ze zo onuitstaanbaar zijn. En het rotte is. Eigenlijk is er niets op hen aan te merken. Dat is eigenlijk nog het meest moeilijk om toe te geven. Maar wel ongelooflijk irritant.

Jozef. Je zou hem maar in je klas hebben. Of, erger nog, in je familie. Een 'nerd' genoemd. Een klikspan. Irritant. Een schijnheil. Zo komt hij over.

Maar doe je Jozef dan wel recht? En doe je diegene in je klas recht? Als je hem of haar belachelijk vindt. En je liever niet met diegene omgaat. Is dat wel eerlijk?

We gaan kijken naar Jozef.

Slide 2 Jozefs keuze

Dit hoofdstuk begint vreemd. Het zou over Jakob moeten gaan. Dit is de geschiedenis van Jakob en zijn nakomelingen. Maar dan begint de schrijver over ... Jozef. Als hij het dan toch over de kinderen van Jakob moet gaan hebben, waarom dan niet Ruben? Die is toch de oudste? Maar ja, Ruben heeft iets gehad met zijn stiefmoeder Bilha en is toen door Jakob achteruit gezet. En ook Simeon en Levi komen niet in aanmerking. Want die hebben het dorp Sichem uitgemoord. Dus kom je bij Juda uit.

En daar komt de schrijver van Genesis ook bij uit. Bij Juda. Bij de stamvader van Jezus. Maar hoe dat komt, hoe Juda zo belangrijk komt, dat laat hij in de geschiedenis van Jozef zien. Een heel lang verhaal met allerlei omwegen. En uiteindelijk, aan het einde van Genesis, komt de schrijver uit bij Juda. Maar daarvoor moet hij dus een bochtige weg beschrijven. Met Jozef als middelpunt. En Juda als uitkomst. Vandaar dat het vanaf nu eerst een hele tijd gaat over Jozef.

Wat voor beeld wordt ons van Jozef geschetst? Het rare is dat er niet zo heel veel staat. En toch wekt het ook bij ons irritatie op. We kiezen bijna automatisch de kant van de broers. Jozef als naïeve, arrogante jongen. Hij heeft het wat hoog in de bol. En zijn dromen. Zijn dat zijn verborgen verlangens? Ja, dan krijgen *ook wij* bijna een hekel aan hem. Hij heeft blijkbaar de gave om op het verkeerde moment op de verkeerde plaats de verkeerde dingen te zeggen.

En dan ook die voorkeurspositie die hij krijgt. Jakob legt hem in de watten. We begrijpen de broers. Oké, ze gaan straks wel heel ver in hun haat. Maar goed, een beetje is toch wel voorstelbaar!?

Maar Jozef is helemaal niet zo slecht als we aannemen. Dat zie je al meteen aan het begin. In vers 2. Daar staat: *hij hielp de zonen van zijn vaders vrouwen Bilha en Zilpa.*

Moet je je even voorstellen hoe dat ging in dat gezin. We hebben er vorige week iets over gezien. Wat zal er een haat en kinnesinde geweest zijn! Hier zie je er iets van. De zonen van Lea spannen samen en zoeken elkaar op. Je kunt je voorstellen dat de zoons van de slavinnen er maar wat bij hingen. Ze werden gediscrimineerd. Moesten de minste karweitjes doen. En hoorden er niet bij. Altijd zaten ze, zo zou je kunnen zeggen, in het verdomhoekje. Slavenkinderen. Bastaards. Ze moesten blijkbaar ook op een andere plaats hun deel van de kudde weiden.

En Jozef kiest er voor om bij hen te zijn. Hij zoekt hen op en helpt hen. Hij trekt zich niets aan van hun status van bastaard. En dan kun je denken: 'ja, Jozef kon niet anders. Hij werd ook met de nek aangekeken.' Maar Jozef kiest er voor. Want, zo staat er, van vader Jakob kreeg hij een prachtige mantel. Uit het Hebreuws blijkt, dat het een staatsiegewaad is geweest. Geen werkkleding, maar een mantel om thuis te zitten. Tot op de grond en met lange mouwen. Jakob geeft daarmee aan dat Jozef niets hoeft te doen. Hij heeft een uitzonderingspositie. Hij hoeft niet mee te werken in het familiebedrijf.

Dus hij had thuis kunnen gaan zitten. Maar wat doet hij. Hij zoekt zijn minst geliefde broers op en helpt hen bij het werk. Hij heeft oog voor de minst bedeeden. Als geliefde zoon laat hij zich niet voorstaan op zijn positie. Hij laat zijn betrokkenheid zien. Een pluspunt voor Jozef.

Slide 3 Jozefs eerlijkheid

Je kunt je opwinden over de onvoorstelbare domheid van Jakob. Hij is bekeerd. Heeft zijn Pniël-ervaring gehad. Maar blijkbaar houdt hij zijn zwakheid in bepaalde opzichten. Nu Rachel overleden is, legt hij het er dik bovenop dat Jozef zijn lievelingetje is. Hij herinnert hem aan Rachel. Jozef zet als het ware het leven van zijn moeder voor Jakob voort. Waar Benjamin hem te veel herinnert aan haar dood, daar is Jozef de zoon die een streepje voor heeft. Wat de positie van Jozef niet makkelijker maakt. Dus Jakob zou daar tactvoller mee om kunnen gaan.

Maar Jozef, hoe gaat Jozef daar mee om? Je hebt verschillende keuzes. Je kunt je afzetten tegen je vader en proberen bij je broers in een goed daglicht te komen. Meedoen om er bij te horen. Je kunt er ook misbruik van maken. Wat doet Jozef? Ik denk geen van beiden. Jozef blijft volkomen zichzelf. Hij vertelt eerlijk aan zijn vader als de jongens iets verkeerd doen. En dat waren vaak geen kleine dingen, zoals je in de hoofdstukken hier om heen leest. Waarom doet Jozef dat? Laten we nou eens van het positieve uitgaan. Hij kan gewoon niet leven met al de zonde van zijn broers. En aangezien ze naar hem niet willen luisteren vertelt hij het aan zijn vader. Hij wil zijn broers behoeden voor verder afglijden.

Dat kan heel irritant zijn, zo iemand. Maar waarom vind je dat irritant? Vaak toch omdat je zelf niet constant heilig wilt leven. Misschien hebben de broers wel de opvatting dat al die dingen toch moeten kunnen. Jakob - en in zijn verlengde God - moeten daar maar niet zo zwaar aan tillen. Je hoeft toch niet altijd te deugen? Kijk, zo'n mentaliteit maakt dat je je irriteert aan eerlijkheid. Je vindt een ander al snel een heilig boontje.

Als de zoons gewoon netjes en vol liefde geleefd hadden. Onderling, maar ook naar hun omgeving. Dan zou Jozef niets te rapporteren hebben. Blijkbaar heeft hij zijn vader nogal wat te vertellen. In plaats van dat de broers hun leven beteren, geven ze Jozefs de schuld als klikspaan.

Slide 4 Jozefs gave

En God dan? Had die niet anders met Jozef om moeten gaan? Waarom krijgt *juist hij* die dromen? God had toch wel kunnen weten in wat voor positie dat Jozef zou brengen: nog geïsoleerder dan hij al is. Ze zullen hem nog meer gaan haten.

En Jozef? Hij had er ook anders mee om kunnen gaan. Waarom vertelt hij het meteen aan allemaal? En wat zijn dat voor dromen? Zijn dat, zoals ik net al zei, zijn eigen verborgen verlangens? Zeker bij de tweede droom blijken zijn sterallures. Tenminste, zo denken de broers. En hun haat wordt groter. Je ziet dat zich opbouwen in deze elf verzen. Maar zelfs Jakob roept hem op het matje. *Denk je niet te groot van jezelf, jongen?*

Jozef gelooft dat de dromen van God komen. God wil allereerst aan hem zelf dingen duidelijk maken. En via hem aan anderen. Het is een bijzondere gave van Jozef, die dromen. En de uitleg er van. En vaak is een gave van God ook een opgave. Als God je iets bijzonders geeft kun je het daardoor extra moeilijk krijgen in je leven. Dat zie je bij profeten. Dat zie je ook bij Jozef.

En weer heeft hij de keuze. Hij kan weglopen voor zijn roeping. Hij kan zijn mond houden en de dromen voor zichzelf. Maar dat doet hij juist niet. Hij maakt zich kwetsbaar. Misschien wel in zijn naïeviteit. Maar die onbevangenheid heeft ook wel iets ontwapenends. Anders dan Mozes bij zijn roeping, of Gideon, of Jesaja of Jeremia. Hij gebruikt zijn gave zonder daarvoor weg te lopen. Ook al maakt het hem niet geliefd. Integendeel.

Zijn dromen komen van God. En hij is niet bang ze te vertellen aan zijn familie. Gods woorden moeten verteld. Gods openbaringen moeten doorgegeven. Of je daardoor nou voor arrogant wordt versleten. Zo, dat ze je gaan haten. Of dat ze je verslijten voor heilig boontje. Je kunt je populariteit verspelen. Je kunt in het nauw komen. Zoals Jozef. Toch heeft hij de moed om zijn gaven te gebruiken. Tot eer van God. En tot heil van zijn naaste.

En zo krijgen we een heel ander beeld van Jozef. Hij lijkt daarin op Jezus.

Slide 5 Jozefs gelijkenis met Jezus

Je zou kunnen zeggen: Jozef is een navolger van Jezus *avant la lettre*.

Ook onze Heiland koos altijd de zijde van de onderdrukten. Degenen die aan de rand van de maatschappij stonden. Zoals Jozef naar de zonen van Zilpa en Bilha gaat. En ze helpt. Uit vrije keuze. Zo zocht Jezus bijvoorbeeld de Samaritanen op. En de tollenaars, prostituees en andere zondaars. Melaatsen, zieken, gehandicapten. Hij raakte zelfs doden aan als dat nodig was. Zo ging Jezus Christus rond op aarde.

Jozef was ook in alles eerlijk. Hij vertelde verkeerde dingen door aan zijn vader. Daarmee confronteert hij zijn broers met hun zonden. En deed ook Jezus Christus dat niet? Je kon niet om zijn eerlijkheid heen. Hij houdt je heel duidelijk een spiegel voor. Ook vandaag. Maar zeker toen. En je ziet de haat groter worden.

Wat wil die timmerman uit Nazareth ons vertellen!? Wij zijn het volk van Abraham! Wij zijn Gods uitverkorenen. Hoe durft hij ons de les te lezen?

En dat geldt ook voor de bijzondere gaven van Jezus Christus. Als er een in contact stond met God, dan hij wel. En hij steekt Gods woorden niet onder stoelen of banken. Loopt geen moment voor zijn roeping weg. Ook al kost het hem alles. Zelfs het contact met zijn Vader.

Daar komt nog bij: Jezus laat zich ook zien als de geliefde zoon van God. Hij schaamt zich er niet voor om te stellen dat hij een streepje voor heeft bij zijn Vader in de hemel. Ook dat wordt uiteindelijk tegen hem gebruikt. Als hij in het proces zegt de zoon van God te zijn. Dan scheuren ze hun kleren. En hun haat leidt tot zijn dood.

Slide 6 Navolging

Als Jozef toch in jouw klas zou zitten... hoe zou je reageren? Zijn we vaak niet als de broers? En als de Farizeërs in de tijd van Jezus. We horen en zien niet graag de waarheid over onszelf. En liever reageren we dat dan af op, zoals wij dat noemen, heilige boontjes. In plaats van dat we nadenken over ons eigen gedrag. En zo vermijden we de confrontatie met onszelf. We lopen weg voor de spiegel. Zoals de broers. Jakob blijft nadenken over wat er gebeurd is. Dat is al een stuk beter.

Maar Jozef en vooral Jezus roepen ons op tot navolging. Worden zoals zij. In het zoeken van de minste. Solidair zijn met het zwakke en geplaagde. In het spreken van de waarheid. Leven zonder leugens. Ook al vinden ze je dan een heilig boontje. Navolgen, ook in het gebruiken van je gaven. In het bijzondere en in het gewone. Jouw gaven. In dienst van je Heer. De God van hemel en aarde. Ook dienstbaar aan de mensen om je heen. In de gemeente. In de samenleving. In de kringen waar je in geplaatst bent. In de klas het komende schooljaar.

Je bent Gods geliefde kind. Die liefde is oneindig. Wees daarom niet bang om jezelf te zijn. Ook niet als je dat op aarde misschien wel dingen kost. Jezus navolgen kost je soms heel wat. Als je niet meer meedoet met het oppervlakkige en oneerlijke in je omgeving. Ze zullen misschien zeggen dat je arrogant bent. Dat je je beter voelt dan de rest. Maar dat is het niet. Je wil gewoon leven van de liefde van God. Dus het kan je wat kosten. Maar je mag op God rekenen. Hij is er bij. En zorgt. Altijd.

Amen

Stellingen en vragen voor bespreking en overdenking:

1. Hoe komt het dat we vaak een hekel hebben aan 'heilige boontjes'?
2. Hoe ga jij om met eerlijkheid?
3. Schaam jij je wel eens voor God of je geloofsgenoten? Hoe ga je daarmee om?